

me in rozhno s njim déla. Po vredni zeni fo rasni obli s ojštrimi klinjami: namrezh, ſtrugazhi voski in ſhiroki, rogazhi, gladeshi, ſpahivniki, lajſhtovniki manji in vezhji, sobniki, ſhipovniki, shlebniki, ſvédri in ſvéderzhiki, vſe forte rozhne shage in drésalze, dléta, pile, raſpile, reſivniki, ſekire, ſhamplake in plankazhe.

Lefkoviz.

Kakó ſe dajo miſhi is njiv odgnati.

Tudi miſhi po polji imajo ſvoje letine in ſvoje vreme, in kader ſe jih veliko na obfejano njivo pertepe, veliko ſhkodo naredé. Tudi letáſ ſém ter tje polje ſlo nadlegvajo. Kmetovavzi vſih deſhelá ſe ſhe tedaj veliko lét prisadevajo, pomozhke ſoper te ſhkodljive goſtazhe iſnajti in gotovo bi ſhe v tem bolj frezhni bili, ko bi ne bili tolikajn po ſtrupenih rezheh poprashovali, temuzh v drugazh-nimu obdelovanju ſvojih njiv fredſtvo ſoper te ſhivali iſkali. Pred dvem letmi je goſp. Janes Konrad, fajmoſhter na ſhtajerskim, z. k. kmetijskí drushbi v Gradzu oſnanil, de fo kmetovavzi njegove fare s tem groſno veliko miſh po njivah pokonzhali, de fo is ajdove moke in miſhize shganze ſkuhali in jih po miſhjih luknjah potaknili. Imenovana kmetijska drushba je pa pred tem hudo ſtrupenim in nevarnim fredſtvam ſvarila in je kmetovavzam te le nar gotovſhi pomozhke priporozhila: 1. globoko orati, 2) njive zhiſlo od vſih oſtanjkov otrebíti in jih 3) na ſpomlad s gnojnizo is ſtraníſh (ſekretov) poſhkropiti.

Pogovor

kmetiſhkiga ozheta s ſvojim oſme ſhole ſuzhenim ſinam, v meſzu Profenzu. *)

ſin pridſi v hiſho ſi mane roke in pravi: Danes je pa mersla.

Ozhe fedezh pri pezhí, pipizo v uſtih, mu odgovori: No Janes! kér ſi ſe ſhe v oſmi ſholi naravoflovja ſuzhil in ſi ſhe vezhkrat pravil, de sdaj marſiktero prigodbo v natori ſamoreſh rasloſhiti, povej mi, od kod pa pride, de je po ſimi takó merslo?

ſin. Poſimſki mras pride od tod, kér po ſimi fo kratki dnevi in dolge nozhí, tedaj le malo ſonzhne gorkote dobivamo; ſonze ſtoji niſko nad naſho ſemljo, njegovi ſharki le po ſirani na-njo padajo, naprejsderzhé in ne ogrejejo ſemlje takó, kakor takrat, kader padajo bolj navpik ali naravnoſt na-njo in vezh zhaſa oſtanejo na meſtu; vezhidel pihajo po ſimi hladni vetrovi in ſrak možhno ſmraſijo, in od tod pride mras.

Ozhe. To je ſhe nekaj. Od kod pa to pride, de je vezh del meſza Profenza vezhi mras, kot pa meſza Grudna, deſiravno sdaj ſhe dan raſte, in ſonze vikſhi ſtopi?

ſin. To ſe pa takó ſgodi: Meſza Grudna imata ſhe ſemlja in ſrak nekoliko popreſhne poletinſke gorkote, ktera pa ſmirej bolj minuje, in je ſhe ſa ta meſez kaj ne oſtane, mras ſmirej bolj raſte, ako ravno ſhe ſonze nekaj vezh gorkote da, ko v pretezhenim meſzu.

Ozhe. Tega pa ne raſumém dobro.

ſin. Ukasajte jutro ſjutraj enakoméno ſakuriti obedve pezhí v tem konzu hiſhe, kjer bo ſhe od danes nekoliko gorkote oſtalo, in v unim konzu, kjer danes ni bilo ſakurjeno, in najdili boſte, de

bo ta hiſha ſhe gorka, v drugi ſe bo pa kurjava ſhe malo poſnala, in de bo potreba marſikako poleno prilošiti, preden bomo hotli v nji tako gorkoto napraviti, kakorſhna bo v tem konzu od perve kurjave.

Ozhe. To je pa ſhe refnizhno, kar mi od kurjave poveſh, ſakaj to ſim ſhe vezhkrat ſkuſil.

ſin. Ravno takó je tudi s mraſam tega in uniga meſza. V pretezhenim meſzu je ſhe nekaj gorkote od leta in jeſeni, ſatorej ſe ſonzhna kurjava bolj poſna, ko v tem meſzu, kér je vſa gorkota preſhlá.

Ozhe. Ta je ſpet refnizhna; ali bi mi pa tudi ſamogel povedati, od kod de pride, de je po ſimi pri ſnegi ali jeſeni pri flani takrat nar huji mras, kader ſjutraj ſazhne ſonze ſijati.

ſin. To pa pride od tod, kér takrat, ko ſonze poſije, ſe ſazhne ſneg in flana tajati. K tajanju ſnega ali flane je pa veliko gorkote potreba, ktera bo vſeta is bliſhnjiga ſraka, in takó poſtane ſrak bolj mersel, kot je poprej bil.

Ozhe. To mi pa ne gre v glavo.

ſin. Le pozhakajte, vam bom pa pokasal, kakó de ſe to godí. On gre is hiſhe, vsame zinaſti okroſhnik (talar), prineſe na njemu ſnegá in ledú in pravi: Glejte! tukaj je ſneg in led; va-nj bom djál peſt ſolí, na ravno sdaj možhno vrozh pezh bom pa nekoliko vode vlil, ktera bo na enkrat vrozha poſtala, in v to vodo bom pri ti prizhi okroſhnik s ſnegam in ledam poſtavit. Sazhne na okroſhniku meſhati, de ſe hitreji ſneg in led tajata in pravi: Pogledite, okraſhnik je k pezhí primersnil!

Ozhe. Sa boſhjo voljo! ali zoprash?

ſin. Ne zopram ne, faj tudi ne ſnam; to ſe je pa prav ponatorno takó le naredilo. Led in ſneg na vrozh kraj poſtavljen in ſhe s ſoljo ſmeſhana, ſta ſe ſazhela hitro tajati. K tajanju je bilo pa potreba veliko veliko gorkote. Ta gorkota je bila po-tegnjena is pod okroſhnika, ſató je pod njemu takó merslo poſtalo, de ſe je led naredil in de je okroſhnik primersnil.

Ozhe. Janes! refnizhno ti povém, ako bi mi bil kdo drugi to naredil, zopernika bi ga imenoval, tebi pa ſhe verjamem.

ſin. Takó ſe ſgodi tudi pri ſonzhnim iſhodu, kér bo k tajanju ſnegá in ledú potrebna gorkota ſraku odtegnjena in ſató bolj merslo poſtane.

Ozhe. ſi jo ſhe ſpet dobro ſadel. — Tega pa vender ne boſh vedil, ſakaj de je v naſhim ſpodnjim hramu (kevdrú) po ſimi gorko, po leti pa merslo?

ſin. Tudi to vam hozhem raſodeti. To iſvira od naſhe obzhutljivofſti, in ne od vezhi in manji gorkote v hramu, ktera je ſhe po leti vezhi, kakor pa po ſimi, deſiravno ſe nam drugazhi ſdi. Po ſimi je ſrak ſvunaj hrama mersleji, po leti pa gorkeji. Pridemo po ſimi is mraſa v ſpodnji hram, ſe nam ſdi gorko, pridemo pa po leti is vrozhine v hram, ſe nam merslo ſdi, deſiravno je gorkota v hramu ſmirej ſlo enaka, kar tudi gorkomé pokashe.

Ozhe. Ne moram te prav raſumeti.

ſin. Ako ſedite v hiſhi, kader ſe ſhe malo s-hladi, vam bo ſazhelo biti merslo, ako pa v ravno takó gorko hiſho pridete is mraſa, ſe vam bo pa ſdalo, kakor de bi bila ſhe prevezh ſakurjena, in ta raſlozhék ne pride od bolj in manj gorke hiſhe, ampak od obzhutljivofſti; ravno takó je tudi s gorkoto v hramu.

Ozhe. ſpet ſi me pa preſhugal, ſakaj kar ſi mi povedal od gorkote hiſhe, mi tudi od gorkote v

*) Taki poduki fo nam prav po volji, ſatorej proſimo vezh enakih. Vredniſtvo.

hramu verjetno stori. Pa vezhkrat fim fi she miflil, sakaj de je Bog tudi mras vřivaril. O kako prijetno bi vender bilo, ko bi ne bilo ne mrasa, ne sime!

Šin. Tudi mras in sima imata svojo koriftnořt. Sakaj, ko bi ne bilo sime in mrasa, bi naf tudi řpomlad ne rasveřelila, in bi nam leto prijetno ne bilo; kar zhlovek smirej ima, ga nizh prav ne veřeli, in se mu řhe lahko ořtudi. — Mras zhiřti srak, obvarva pred mnogimi bolesnimi in naf pokrepzha. Gofpod mifonar Pırz piřhejo v lanřkih bukvh Leopoldinřke bratovřhnje, de řo v řevni Ameriki neki narodi, kteri ře tudi pri nar vezhim mrasu ne grejejo pri ognju, ampak ři naredé po simi hiřhe iř řnega in okna iř ledú, ře v njih vkup řofedejo in řpresimijo v řstradu in mrasu, kakor bibri v berlogih. Ta narod ima bojé nar vezhi, nar mozhnejši in nar sdraviji lřudi, kteri řo vedno sdravi in veliko řtaroř dořhivijo. — Mras pripomozhi tudi k rodovitnořti řemlje. V mrasu mokrota v řemlji řmersne. Voda ima pa to lařtnořt, de ře rastegne in řařhiri, kader řmersne, kar ře lahko iř tega řposna, de zhe voda v kaki řaperti řofodi řmersne, jo řařneře in řařbije. Tedaj ře v řemlji řmersnena voda ali mokrata tudi rastegne, řemljo vřdiguje in řahlja, kar ře ozhitno vidi pri řreshu, kteri nizh drusiga ni, ko řmersnena in řastegnjena mokrota řemlje. Po tem pa řemlja bolj řahla in mehka řořtane, in tedaj tudi bolj rodovita. řatorej je bolj řpomladi, ko drujikrat terdine orati. — Sima pokonzha tudi řhkodljive řelifha, řhivali in druge řhkodljive řezhi; nam je tedaj tudi od te řtrani koriftna.

Ozhe. Tudi to ři mi na tanjko řařlořhil, in řdaj řhe le řposnam, de ima tudi sima řvojo dobroto, in de je Bog tudi pri nje řtvarjenju ko moder řofpodar řavnal, řa kar mu gre zhařt in řhvala! Mene pa ne greva, de fim te v řholo řořlal, kér ři ře toliko lepih in koriftnih řezhi nauřhil. Drugikrat ře bova řhe kaj drusiga řomenila. Janes řařhir.

Otrók ne řhegetati!

V 48. liřtu lanřkih „Noviz“ fim prav nerodno in nevarno navado, otróke řplañhiti, bral; to me je nagnalo, enake řhkodljive navade, otróke řhegetati, opomniti in řprigodbo med obzhinřtvo dati, ki fim jo v Korneuburgu unikraj Dunaja v vojniřhki uřhilnizi dořhivel. —

Baron řořheř P — m, mladi vojnik (kadet) je prav řogofřtama v mojo řiřbizo řahajal, in eniga dne, kader fim ři ravno nad nekim matematizhnim řařhunam glavo lomil, je řopet řriřhel, in ko vidi, de ře ř matematiko vbijam, ře na řořteljo h mořimu tovarřhu řořheřfu K — lřki vřede, ga je řa kratek zhař řhegetati řařhel. Nizh řhudiga ři řařh niřim pri ti norzhii miflil; na enkrat moř tovarřh na vřř glañ řavpije: „řa bořhjo voljo řajk řomagaj!“ Na ta řokliz rořhno od miře řořkořhim in k řořtelji řhinem, na kteri vidim mertvoblediga mladenzha řeřhati bres diřleja in řhivljenja. To viditi mu urno řukno, řodjopiřh in řrařzo odpnem in ga naglo, kolikor je bilo mogořhe, po řerřih řkertazho dergniti řařhnem, řvořimu tovarřhu pa řezhem, de naj mu naglo zhevle iř nog řotegne, in naj ga hitro po řodplatih dergne, kolikor more; ko řva ga řreřrařhena nekoliko zhařa dergnila, fim mu řeřt tudi nekikrat mersle vore v obras řriřgnil, in potem je řařhafi diřati řel in je řopet k řhivljenju řriřhel.

řvořiga veřelja mladiga vojaka řopet h řhivljenju obudeniga viditi, in veřelja mořiga tovarřha, ki bi bil ř svojo nerodnořtjo zhloveka ob řhivljenje

priřpravil, ne morem po vřednořti řopifati: vřak mořjih dragih bravřov ři ga lahko řam mifliti řamore. — Naj ři to řhalořtno řprigodbo vři tiřti globoko v řerze vřiřnejo, ki miflijo, de je řhegetanje le kratkořzhařna norzhija in naj řomiflijo, kake řtrařhne nařledke vřtegne imeti!

J. řajk.

Beli řrajnci unikraj řerke in řave od řořtanjevice do řesenice.

(Na dalje.)

řrana (řiveř) je tu takó řpriřrořta, de bolj nemore biti; veřidel se brez řruha odjeda, in řodzemljice (krompir), kader dořodijo, mořajo za vse řluřiti; ko pa njih ni, je glañ in lakota! Ti řlabi řrani in řtermim řplaninam, menim, je vřrok řpriřsati, de se tu toliko řořenih mladenčev najde, ki tedaj za vojařki řstan neřo, ako ravno řo drugači lepe řpostave. řpomladi in po řleti se tako izřtradařo, de po tem v řjeseni, ko řiveř pod řtreho řpravijo, kakor de bi zaskiteli, brez obřira na řpriřhodnje řaře řejo in řpijejo. řokodelce: řevljarje, řrajače in řtkalce řopolnama řořté, řim kolejo řpure, řečejo řovitice, in řvina v obilnořti řiti dajejo, de z njimi řpotrořijo in řopijejo, kar je namořtnikam řreořtalo. O bořiču se mu řođček namřeja, on se pa nad řođčekam zřoka. Ko veliko delo řpomladi nařtane; je voljan vřako řerřo na druřino vřeti, ki mu v řjeseni ne le řođec řrazni, ampak tudi velikokrat zdravje za vřelej řodere. O lřubi kmetiř, ko bi ti řrevdaril, de ima řlétó 365 dni, in de je řreba vřaki dan delavřnimu řloveku trikrat řesti, bi ře ti řotovo zdej řtisnil, in bi ři bolj řjedi za teřži řpomladanjřke in řoletne řela řriřranil.

Namořtniki řo tukej to, kar řo na řPoljskim řudje ř svojimi řerčmami; kakor ti z řžganjem řPoljca k řebi řamijo in mu tako řadovoljni na up řiti in řesti dajejo, de po řtem vř njih řridelek na se řotegnejo: ravno takó tudi naři namořtniki řez řlétó řosořujejo řofpodarjem, de řim v řjeseni vře řvino řotočiřo; tode ti řreveři ne zveřo řene řvořiga řotočeniga řvina, dokler ga namořtnik ne řrodá. Namořtnik ředej nikoli ne zřubi. řeřiravno řo to řravi řivoderji, ře le vunder brez njih biti nemore!

Iz doma ře ti lřudje řez řzimo nikamur na dořiče ali řtergovino ne řodajejo, kakor řKotelci, řOřivniřani in řPoljanci. řleti dořkončajo doma řvoje delo, in ři po řzimi po družih řrajih kaki řrařcar řridobé, ker nimajo ne řlake ne řogradov. Tu ře pa mora doma biti in za kolje ře v řjeseni řkerbeti, de ře ře v řSuři v řogradu řdelati řamore. Ko ře řmlatva zañe, grejo vender k řvořim řoředam řrovatam řmlatit za řzito, in de bi ři to řzito, z řmlatvo zañuřeno, damó řriřeřli, řodijo vřř (řakljev) řrořit, ker je doma nemajo ne řjuhe, ne vřře zavoř pomañkanja na řredivi; komaj ři ga toliko řrideľajo, kar imajo za řproti na se řjati. Tudi vřlno doma řredejo, ker pa te řreje neuméjo řkati in řukna v řstopah zřotoviti, ga v řMetliko zřotoviti dajejo. Vender ři ga zadořti omiřliti nemorejo, kar njih nořnja bistro řpričuje. Nič neobudi řořaljenja takó, kot njih oblačilo po řzimi: ako ře takó jako řburja ř řnegam veře in řmete, nema vender moř družih řhlač, ko řerřnjene řvitice, ki řih okoli nóg omota in v řřkornjice obuje, kar ře řloveku, kteri ni ře řake nořnje vidil, řrav řudno zdi; řžené nořijo zabořce, ki do řledjij řegajo. řa řlaba řprava je vřrok, de řih řrozno veliko po řzimi zboři, ker ře řreľadé.